

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут геолого-географічний

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Економічна теорія

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

2017 р.

Розробник: доцент, к.е.н. Ніколаєв Ю.О.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів

Протокол № 1 від «31» серпня 2017 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Біланчин Я.М.

(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від “05” вересня 2017 року

Голова НМК

(підпис)

Біланчин Я.М.

(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «**Економічна теорія**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014.07 – Середня освіта. Географія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості економічного, політичного, соціального розвитку країн і окремих регіонів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Передумовою вивчення дисципліни «Економічна теорія» є засвоєння наступних дисциплін: «Політологія», «Вища математика», «Соціальна географія». Знання з дисципліни «Економічна теорія» є основою для подальшого вивчення наступних дисциплін: «Структура шкільного курсу "Основи економіки" та методика його викладання», «Економічна і соціальна географія України та методика її викладання», «Регіональна економічна і соціальна географія».

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістовного модуля:

1. Основи мікроекономіки та макроекономіки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів глибоких економічних знань, логіки сучасного економічного мислення і економічної культури; формування у студентів понятійно-концептуального апарату; навчання студентів базовим методам аналізу економічних процесів і вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Завданням дисципліни є опанування студентами економічної теорії як науки, її предмету, методів та функцій; вивчення понятійно-концептуального апарату економічної теорії; розкриття макроекономічних категорій та їх дії в сучасній економіці; вивчення структури та особливостей економічного регулювання; характеристика сучасного стану та особливостей світової економіки.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК6 - Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях

ФК15 - здатність розуміти методологію пізнання економічних явищ і процесів, законів, закономірностей, рушійних сил розвитку суспільного виробництва для найбільш повного задоволення матеріальних і соціально-економічних потреб

ФК16 - здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України

Кінцеві **програмні результати навчання**, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

ПРН1 - знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії

ПРН4 - знає основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства

ПРН7 - розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: закономірності розвитку економічних систем; економічні закони та принципи їх функціонування; шляхи ефективного господарювання за умов обмежених економічних і природних ресурсів; особливості сучасного стану національної та світової економіки; закони і принципи раціонального природокористування;

вміти: прогнозувати оптимальні витрати на виробництві та максимальні прибутки за короткотерміновий та довготерміновий періоди; класифікувати та визначати типи економічних систем на основі співвідношення механізмів державного та ринкового регулювання, державної та приватної власності; аналізувати вплив природи на суспільно-географічні явища та процеси, на життєдіяльність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин, що становить 2 кредити ЄКТС.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність, предмет та методи економічної науки.

Сутність та функції економічної науки. Потреби суспільства. Структура потреб. Методи економічного дослідження. Основні питання, принципи та проблеми економічної теорії. Економічні ресурси. Ефективність використання економічних ресурсів. Проблема обмеження ресурсів та необмеженості потреб.

Поняття «закон» та «економічний закон». Особливості природних та економічних законів. Класифікація економічних законів. Економічні закони різних рівнів господарювання. Поняття «системи» та «економічної системи». Основні елементи економічних систем. Типи та моделі економічних систем. Традиційна економіка. Ринкова економіка. Соціалістична або адміністративно-командна система. Змішана економіка: консервативна, ліберальна, соціал-реформістська. Стадії розвитку економічних систем.

Тема 2. Товарно-грошові відносини.

Поняття натурального та товарного господарства. Їх становлення та розвиток, основні риси та типи. Поняття «автаркії». Три етапи суспільного розподілу праці. Розвиток товарно-обмінних відносин. Товар та його властивості. Поняття «блага». Альтернативні теорії властивостей та вартості.

Походження грошей. Сутність грошей. Загальний еквівалент. Золото. Властивості загального еквіваленту. Функції грошей. Грошовий обіг. Грошова система. Еволюція грошового обігу.

Тема 3. Власність. Ринок. Попит та пропозиція.

Поняття економічної та юридичної категорії «власність». Місце власності в системі суспільних відносин. Відносини власності та їх структура. Основні типи та форми власності. Методи змін форм власності.

Поняття «ринок». Його сутність. Умови формування (виникнення) ринку. Види ринку. Функції ринку. Інфраструктура ринку. Основні елементи інфраструктури ринку. Структура ринку. Переваги та недоліки ринку.

Поняття «попит». Види попиту. Закон попиту. Нецінові фактори ринкового попиту. Еластичність попиту. Цінова еластичність попиту. Цінова еластичність попиту та загальний виторг. Еластичність попиту за доходом.

Поняття «пропозиції». Види пропозиції. Закон пропозиції. Нецінові фактори ринкової пропозиції. Еластичність пропозиції. Ринкова рівновага. Оподаткування. Державне регулювання цін.

Тема 4. Теорія фірми. Витрати виробництва.

Поведінка фірми у короткостроковому і довготерміновому періодах.

Поняття «витрат». Класифікація витрат. Залежність витрат від впливу збільшення обсягів виробництва: постійні та змінні. Витрати на виробництво одиниці продукції: середні загальні витрати, середні постійні витрати, середні змінні витрати. Визначення максимального випуску продукції: граничні витрати. Методи оцінки витрат: бухгалтерські та альтернативні. Витрати з точки зору постачання коштів: зовнішні (явні) та внутрішні (неявні). Сутність прибутку. Відмінність трактувань сутності прибутку. Поняття прибутку. Валовий дохід, граничний дохід, нормальний прибуток, монопольний і засновницький прибуток. Основні функції прибутку. Фактори, що впливають на утворення прибутку. Фактори, що впливають на формування прибутку. Рентабельність виробництва, її показники.

Тема 5. Монополія та конкуренція. Ціноутворення на різних типах ринків.

Поняття «монополії». Її ціль. Моделі організації ринку. Види монополій. Монополія натуральна та штучна. Монополістичні союзи. Монопсонія, квазімонополія, олігополія, олігопсонія, дуополія. Моделі сучасного ринку. Позитивні та негативні сторони монополії. Регулювання монополії. Антимонопольне законодавство. Конкуренція та її види.

Поняття ціни. Визначення ціни за різними економічними школами. Механізм ціноутворення. Функції ціни. Типи цін. Види цін.

Тема 6. Ринок праці.

Робоча сила, праця та її продуктивність. Праця як ресурс ринкової економіки. Теорії праці. Ринок праці: функції та механізм дії. Криві попиту та пропозиції на працю. Сукупний попит та пропозиція на працю. Поняття «зайнятість» та «безробіття». Види безробіття. Напрямки державного регулювання ринку праці. Вплив безробіття на економіку країни.

Заробітна плата та її розмір. Номінальна та реальна заробітна плата. Основні форми та системи заробітної плати. Сучасні системи оплати праці. Регулювання заробітної плати.

Тема 7. Ринок капіталу. Інвестиційний ринок.

Поняття та теорії капіталу. Сутність та форми капіталу. Основний капітал та його аналіз. Структура основного капіталу. Амортизація основного капіталу. Оборотний капітал та його аналіз. Порівняльна характеристика основних та оборотних фондів. Фонди обігу. Ефективне використання виробничих фондів. Оцінка капіталу.

Сутність інвестицій. Ознаки класифікації інвестицій. Джерела фінансування інвестиційної діяльності. Напрямки інвестицій. Аналіз інвестицій. Сутність проектного аналізу. Проектний цикл. Напрямки проектного аналізу. Вартість грошей у часі. Складний відсоток та дисконтування. Показники ефективності у проектному аналізі.

Тема 8. Загальна характеристика макроекономічних показників.

Поняття макроекономіки. Характеристика загальних макроекономічних показників. ВВП та методи його розрахунку. Номінальний і реальний ВВП. Сутність системи національних рахунків (СНР). Схема СНР. Міжнародна СНР. Види макроекономічних рахунків.

Гранична схильність до заощадження. Гранична схильність до споживання. Мультиплікатор. Рівноважний обсяг виробництва. Макроекономічна рівновага.

Тема 9. Циклічність розвитку економіки.

Визначення циклічності. Економічні цикли. Види відхилень. Структура економічних циклів: сутність та загальні риси. Типи циклів. Опис циклу. Антикризова політика в періоди бумів і депресій. Причини циклічного розвитку. Поняття економічного зростання. Економічний розвиток та його рівень. Типи економічного зростання. Темпи зростання. Засоби виміру економічного зростання. Фактори економічного зростання. Нерівномірність економічного зростання. Безробіття та його типи. Вимір та наслідки безробіття. Сутність та види інфляції. Причини та наслідки інфляції.

Тема 10. Фінансова та кредитно-банківська системи.

Сутність фінансів. Фінанси в системі економічних відносин. Фінансові ресурси. Централізовані та децентралізовані фонди. Функції фінансів. Структура державного бюджету. Державний бюджет і бюджетна політика. Бюджетний дефіцит. Державний борг. Види державного боргу. Проблема зовнішнього боргу. Сутність податків і податкової системи. Види і групи податків. Функції податків. Крива Лаффера. Гармонізація податкових систем. Податкова база. Податкові пільги.

Кредит та кредитна система. Позичковий капітал та кредит. Форми кредиту. Сутність кредитної системи. Функції кредитної системи. Рівні (ланки) кредитної системи. Сутність грошової маси. Попит та пропозиція на гроші. Сутність кредиту. Функції і форми кредиту.

Сутність цінних паперів. Види цінних паперів. Величина дивіденду. Дохід за акціями. Фази життєвого циклу цінних паперів. Ринок цінних паперів. Фондова біржа.

Тема 11. Світова економіка.

Міжнародний поділ праці (МПП) та його фактори. Міжнародна торгівля. Її сутність, динаміка та структура. Особливості сучасної міжнародної торгівлі. Роль МПП та міжнародної торгівлі в світовій економіці. Торговий і платіжний баланс країни. Два типи торгової політики. Позитивні і негативні сторони протекціонізму і фритредерства.

Поняття і форми міжнародної міграції капіталу. Класифікація форм міжнародного руху капіталу. Мотиви ввозу-вивозу капіталу. Міжнародний кредит. Міжнародна міграція трудових ресурсів.

Сутність валюти і валютної системи. Етапи розвитку світової валютної системи. Валюта і її типи. Валютний курс і його роль в економіці. Вплив зміни валютних курсів на зовнішню торгівлю країни. Основні види валютних курсів. Основні способи державного регулювання валютних курсів.

Сутність міжнародної економічної інтеграції. Передумови інтеграції. Мета інтеграції. Характерні риси економічної інтеграції країн. Переваги і недоліки міжнародної економічної інтеграції. Форми економічної інтеграції. Світові центри інтеграційних процесів. Рівень розвитку інтеграційних об'єднань.

Класифікація країн і глобальних проблем сучасності. Проблема економічної відсталості. Демографічна проблема. Проблеми продовольства. Проблема ресурсів. Екологічна проблема. Проблема конверсії.

3. Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Економічна теорія. Політекономія. Підручник. (7-е вид.). – К.: Знання-Прес, 2015. – 729 с – 532 с.
2. Гальчинський А. Економічна теорія. Підручник. – К.: Вища школа, 2015. - 503 с.
3. Горлач М. Економічна теорія. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2016. – 532с.
4. Корецький М. Економічна теорія. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2015. – 256 с.
5. Предборський В. Економічна теорія. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2015. – 784 с.

Додаткова

1. Андрусь О. Економічна теорія. Ключові питання. Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2015. – 536 с.
2. Андрусь О. Економічна теорія. Практикум. Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2016. – 480 с.
3. Мазур О. Основи економіки: Теорія і практикум. – К. : Лібра, 2015. – 478 с.
4. Юрій С. Економічна теорія: політична економія. Підручник. – К. :Кондор, 2014. – 604 с.
5. Періодика: Журнали: «Економіка України», «Бізнес», «Вісник соціально-економічних досліджень» та ін.

Електронні інформаційні ресурси

www.lib.com.ua – електронна бібліотека;
economics.com.ua – велика економічна бібліотека

nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського;
alpha.rada.kiev.ua – Національна парламентська бібліотека;
dev.lac.lviv.ua/lib – Електронна бібліотека Львівської комерційної академії;
lib-gw.univ.kiev.ua – Наукова бібліотека імені Максимовича;
ognb.odessa.ua – Одеська національна наукова бібліотека;
lsl.lviv.ua – Львівська електронна бібліотека ім. В.Стефаника;
www.europa.eu.int;
htmlwww.imf.org/external/np/sta/;
www.imf.org/external/russian/index.htm;
www.un.org/russian/;
www.dw-world.de/dw/0,,657,00.html;
www.worldbank.org/ECA/rus.nsf;
www.oecd.org/department/;
www.bank.gov.ua;
www.ukrstat.gov.ua;
http://www.elib.org.ua/economics/ua_readme.php - Цифрова бібліотека України.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль успішності навчання передбачає проведення екзамену.

5. Методи діагностики успішності навчання

Діагностика успішності навчання проводиться кожну аудиторну годину. Впродовж учбового процесу передбачається використання міні-контрольних робіт на кожному практичному занятті на 5-10 хвилин по лекційному матеріалу. Також оцінюється активність кожного студента на семінарі.